

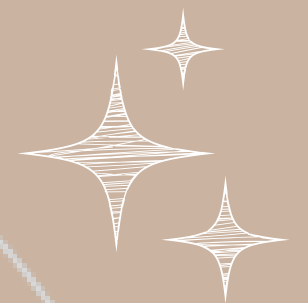
12. konferenca ravnateljic in ravnateljev
vzgojno-izobraževalnih zavodov v Sloveniji,
Brdo pri Kranju, 25. avgust 2026

MLADI, PRAVILA IN MEJE: Družbeni miš, realnosti in vloga šole

izr. prof. dr. Mojca M. Plesničar

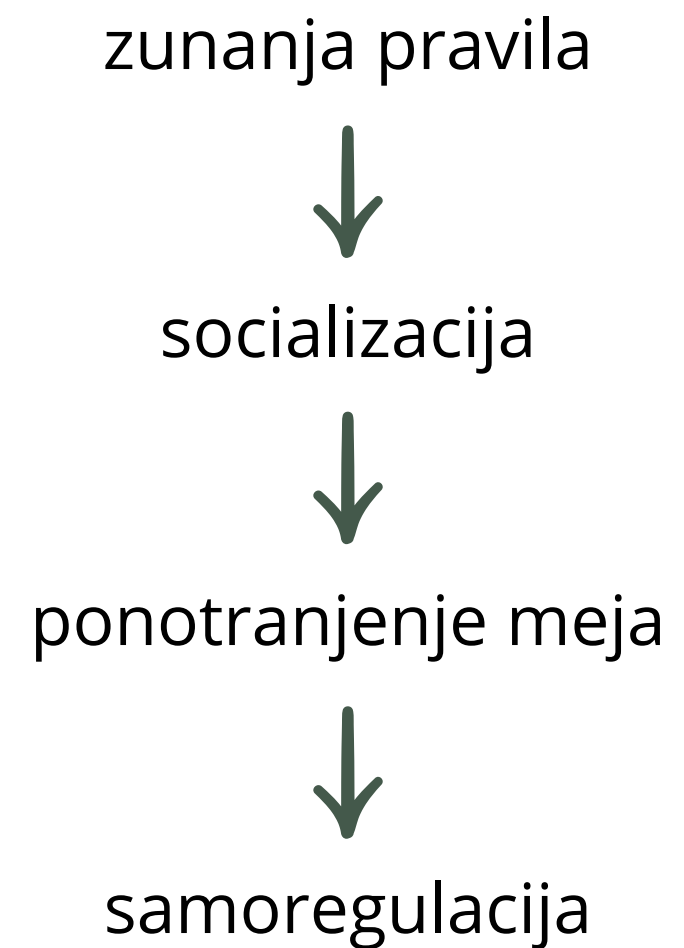
 INŠTITUT ZA
KRIMINOLOGIJO
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

ŽIVLJENJE Z MEJAMI



- Zakaj ljudje sploh potrebujemo pravila?
- Zakaj pravila kršimo?
- Zakaj jih vendarle večinoma spoštujemo?
- Kdaj in kako se tega naučimo?

Odraščanje je tudi proces učenja in ponotranjanja meja.



DVE VPRAŠANJI

1. Kako današnji mladi
prestopajo meje?

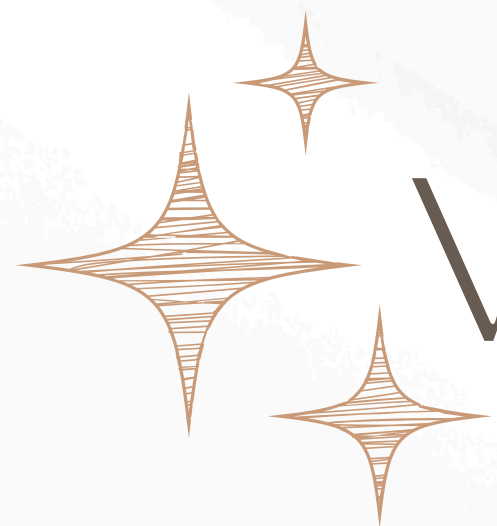
- koliko?
- katere?
- na kakšen način?

2. Kako se teh meja
učijo?

- družina
- vrstniki
- vzorniki
- splet
- **ŠOLA**

KJE SO MLADI
DANES?





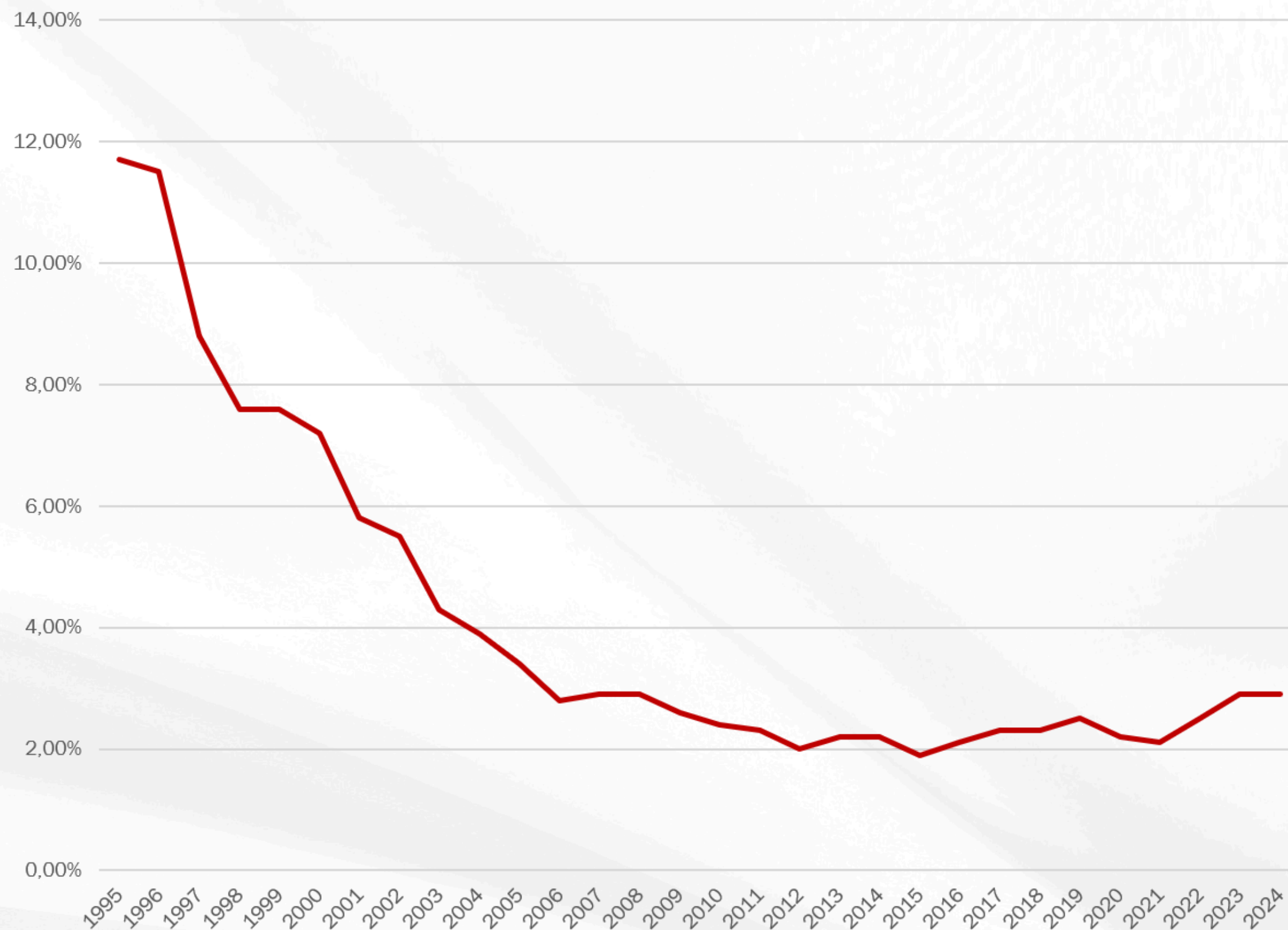
VSE BOLJ PROBLEMATIČNI?

“Mladoletniške kriminalitete je vedno več.”

“Nasilje mladoletnikov je vse hujše, mladi so vse bolj nevarni, veliko med njimi je psihopatov.”

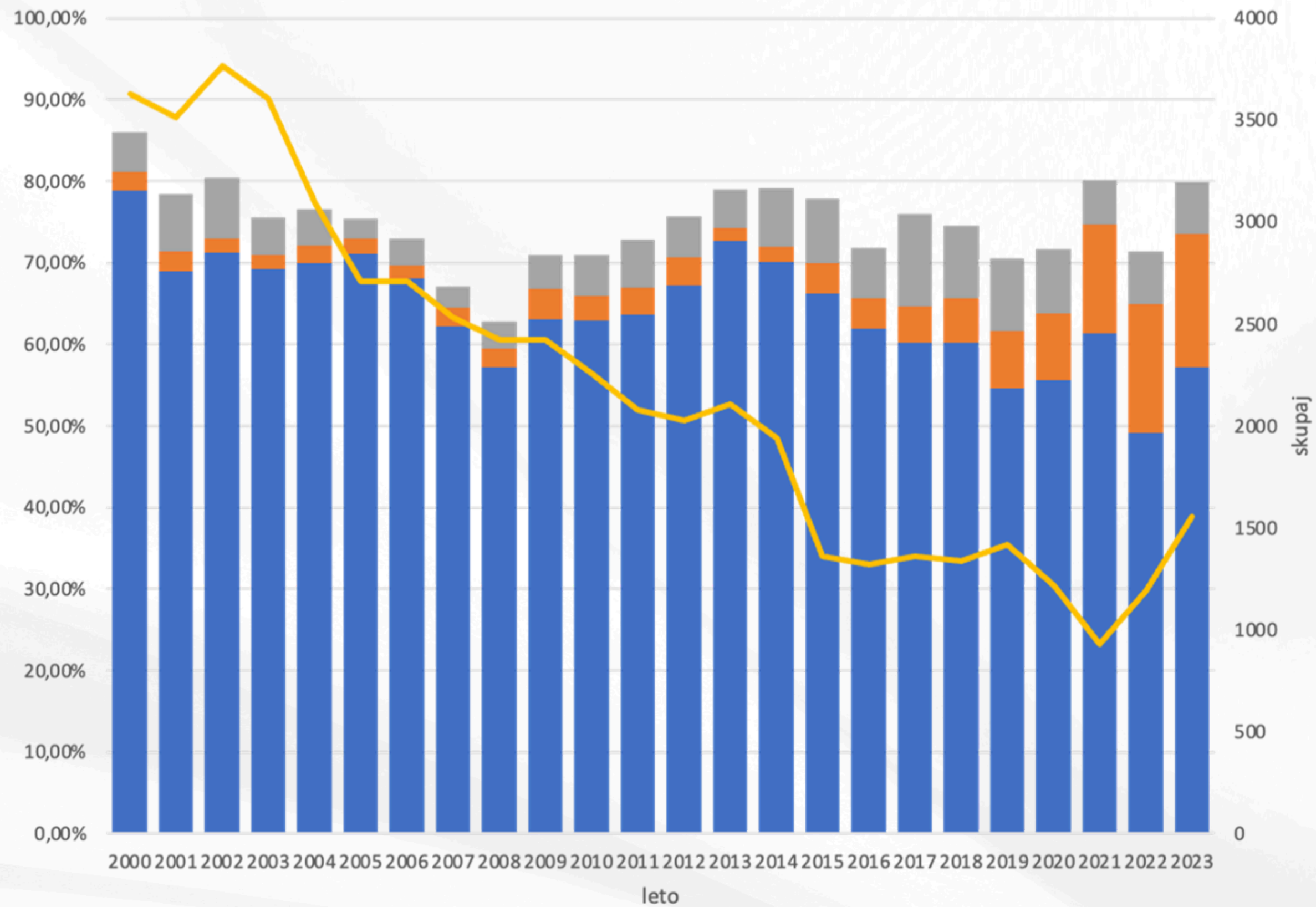
“Do mladih je treba pristopati strožje.”

DELEŽ MLADOLETNIŠKE KRIMINALITETE



Vir: Policija

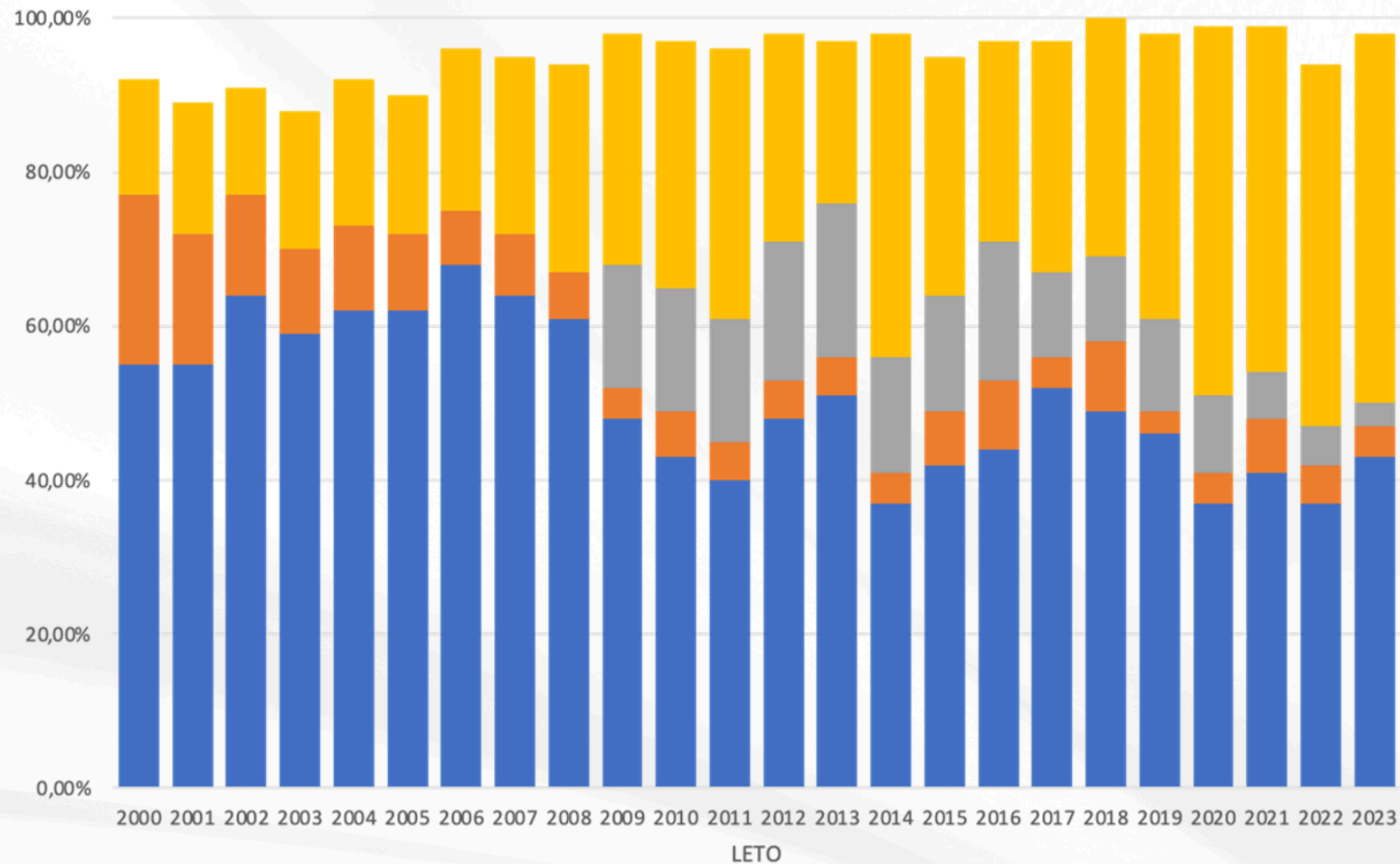
STRUKTURA MLADOLETNIŠKE KRIMINALITETE



Premoženjska KD Nasilna KD KD povezana z drogo skupaj

Vir: Policija

STRUKTURA NASILNE MLADOLETNIŠKE KRIMINALITETE



■ Lahka TP ■ Huda TP ■ Nasilje v družini ■ Nasilništvo

Vir: Policija



KAKO SE TOREJ SPREMINJA?

01 Manj vandalizma, manj hudih nasilnih dejanj, manj kaznivih dejanj povezanih z drogami.

02 Obenem več lažjih oblik nasilnih dejanj in ekscesni primeri.

03 Pomembne spremembe: "selitev" na splet.

PRIMER: NASILJE V ŠOLI

POGOSTOST

Najpogosteje

Manj pogosto

Redkeje

Hkrati

OBLIKE

Besedno in odnosno: zmerjanje, govorjenje za hrbtom, izključevanje

Fizične in bolj invazivne oblike

Najhujše oblike

Splet prepleta vse tri

Raziskava IK: CRP Celostno obravnavanje medvrstniškega nasilja, 2026.

V raziskavi je sodelovalo 656 učencev 6. in 9. razredov iz 11 osnovnih šol iz vseh statističnih regij.

OD KOD POTEM OBČUTEK, DA JE VSE SLABŠE?

1. Mediji

- povečujejo vidnost redkih, šokantnih in vizualno privlačnih primerov;
- podcenjujejo ali ignorirajo prevladujoče oblike nasilja;
- poenostavljajo in banalizirajo statistiko;
- promovirajo senzacionalistično retoriko.

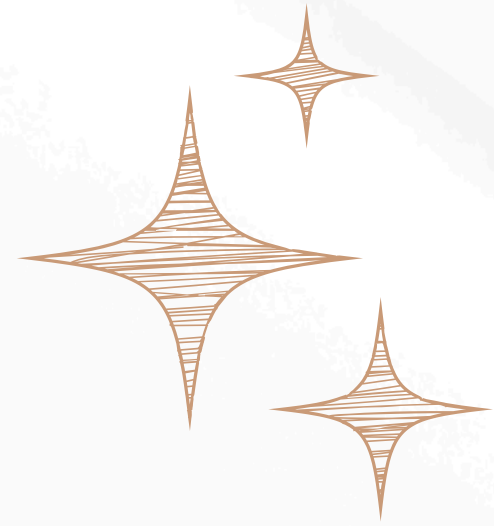
2. Socialna omrežja:

- nefiltrirano in nekontrolirano objavljane in deljenje informacij, slik, posnetkov;
- hkrati prostor izvajanja nasilja in razširjanja informacij o nasilju;
- ustvarijo vtis epidemije, ker vsak primer kroži, se ponavlja, komentira in arhivira.

Vidnost ni isto kot pojavnost:

redki in šokantni primeri dobijo nesorazmerno pozornost; en posnetek kroži več dni ali tednov; ista zgodba se ponavlja na različnih platformah

PREIZKUŠANJE MEJA IN UČENJE



**Preizkušanje meja je
normalen del
odraščanja.**

Ključno je, kako se na te preizkuse
odziva okolje, predvsem:

- družina
- vrstniki
- splet in mediji (influencerji, vzorniki)
- šola

KJE SE MLADI
UČIJO MEJA?



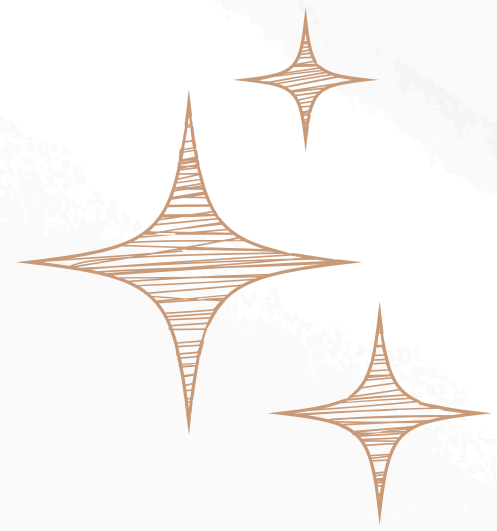
ŠOLA KOT PROSTOR UČENJA

znanja

**Ni vprašanje ALI šola
vzgaja. Vprašanje je
KAKO šola vzgaja.**

življenja z drugimi

- pravila in odgovornost
- pravičnost in avtoriteta
- solidarnost in
reševanje konfliktov
- odnos do šibkejših in
ravnanje z močjo



VZGOJNO DELOVANJE

01 jasno postavljanje meja

02 dosledno udejanjanje meja

03 ohranjanje odnosa

DOBRA PRAVILA SO

- **jasna** = otrok razume, kaj se od njega pričakuje
- **smiselna** = pravilo ima razložljiv namen, ni samo izraz avtoritete
- **realistična** = pričakovanje je prilagojeno starosti in situaciji
- **dovolj stabilna** = ne spreminjajo se glede na razpoloženje odraslega
- **enaka v bistvenem** = ne pomenijo nujno identičnega odziva za vse, pomenijo pa enaka osnovna merila
- **znana vnaprej** = otrok mejo pozna, preden jo prestopi

Meja, za katero otrok izve šele ob kršitvi, ni dobro postavljena meja.

VZGOJNO DELOVANJE JE VEC KOT VZGOJNO UKREPANJE

Vzgojno ukrepanje

- Po kršitvi
- Odziv
- Sankcija
- Posamezni primer
- Kaj bomo naredili?

Vzgojno delovanje

- Vsak dan
- Drža
- Pravila, odnos in zgled
- Kultura institucije
- Kaj učimo?

TVEGANJA PRI VZGOJNEM UKREPANJU

normalizacija oz. banalizacija

- saj ni tako hudo
- samo hec
- vsi smo to počeli
- del odraščanja

pretiravanje oz. moralna panika

- mladina je podivjala
- ničelna toleranca
- najstrožje kazni
- kriminalizacija vsakega prestopa

nedoslednost

prepozno ukrepanje

PRAVILA NA PAPIRJU SO SAMO MEJA ... NA PAPIRJU

Otrok opazuje:

- ali odrasli pravilo poznajo
- ali ga vsi razumejo podobno
- ali velja vsak dan
- ali velja za vse
- ali odrasli ukrepajo tudi, ko je neprijetno
- ali je reakcija sorazmerna
- ali po dogodku sploh še spremljajo, kaj se dogaja

Pravilo
poslane meja
še skozi
izkušnjo.

Vsaka reakcija in vsaka nereakcija nekaj sporoča o tem, kako trdne so meje in za koga pravila veljajo.

(Bandura, Akers)

MEJE DELUJEJO V ODNOSU

meja brez odnosa

- moč,
- strah,
- prikrivanje

meja + odnos

- varnost,
- predvidljivost,
- legitimnost

odnos brez meje

- nejasnost,
- negotovost,
- nedoslednost

kritiziramo vedenje, ne otroka; poslušamo tudi takrat, ko se z razlago ne strinjamo; postavimo mejo brez poniževanja; otrok ve, da kršitev ne pomeni zavrnitve; po ukrepu se odnos nadaljuje; dopuščamo popravo, učenje in ponovno vključitev (Braithwaite)

STRUKTURA



Na presečišču obeh nastane legitimna avtoriteta: otrok pravilo sprejme, ker ga razume kot upravičeno, ne zgolj kot vsiljeno od zgoraj.

PODPORA



- legitimnost
- postopkovna pravičnost

Legitimnosti

Ljudje avtoriteto, pravilo ali odločitev doživljajo kot upravičeno, sprejemljivo in vredno spoštovanja.

Pravila zato upoštevajo tudi zato, ker menijo, da je prav, da jih upoštevajo, ne samo zaradi strahu pred sankcijo.

Postopkovna pravičnost

Ljudje postopek odločanja doživljajo kot pošten, kar vključuje:

- možnost biti slišan,
- spoštljivo obravnavo,
- nevtrarno in dosledno odločanje,
- razlago odločitve,
- občutek, da avtoriteta ravna dobronamerno.



ZDRAVO POSTAVLJANJE MEJA

Zdravo postavljanje meja pomeni jasno, dosledno in pravično določanje pričakovanj ter odzivanje na kršitve na način, ki ohranja odnos in krepi legitimnost avtoritete.

Pomembno v celi vzgojno-izobraževalni verigi: od vrtca do konca šolanja.

KAJ SE O PRAVILIH, MEJAH IN AVTORITETI OTROCI NAUČIJO V ŠOLI?

HVALA ZA POZORNOST.

mojca.plesnicar@pf.uni.lj-si